

Katie Roiphe

*The Power
Notebooks*

Aantekeningen over sterke vrouwen

Met een voorwoord van Niña Weijers

Vertaald uit het Amerikaans door Anne Jongeling

HOLLANDS DIEP

AMSTERDAM

2020

Oorspronkelijke titel: *The Power Notebooks*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Free Press, imprint Simon & Schuster, 2020

© Katie Roiphe, 2020

© Vertaling uit het Amerikaans: Anne Jongeling, 2020

© Voorwoord: Niña Weijers, 2020

© Nederlandse uitgave: Hollands Diep, Amsterdam 2020

Omslagontwerp: Bureau Beeldzorg, Antwerpen

Illustraties: Katy Hunchar

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 3998 8

ISBN 978 90 488 3999 5 (e-book)

NUR 320

www.hollandsdiep.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Hollands Diep is een imprint van Overamstel Uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorwoord

Niña Weijers

Hopeloos verlangende wezens

Sinds Freud, en ook al enige tijd daarvoor, weten we dat mens-zijn neerkomt op het dulden van een hoop tegenstrijdigheden. Ieder mensenleven kent zijn kloven: die tussen theorie en geleefde werkelijkheid, het ene zeggen en het andere doen, het ene ongezegd laten en het andere ongedaan. Dat zulke kloven bestaan en zelfs steeds opnieuw opdoemen is op zichzelf geen schokkende vaststelling. We handelen voortdurend tegen beter weten in, verkondigen hoogstaande morele idealen die we in de praktijk met voeten treden, stoten ons met liefde almaar tegen dezelfde steen. Met evenveel passie maken we onszelf wijs dat al die stenen van elkaar verschillen, dat we zoiets als verzamelaars zijn geworden met een unieke, schitterende collectie. We worden wijzer, geloven we, en rijker, en als we goed genoeg ons best doen zullen we op een dag samenvallen met onszelf. De momenten waarop we ons heel anders gedragen dan we van onszelf hadden verwacht of gehoopt moffelen we het liefst weg in een uithoekje van ons geheugen. We beschouwen ze als vreemd, ons niet toebehorend. *Ik was mezelf niet, zeggen we, ik weet niet wat me overkwam.*

Maar wat als juist die inconsistenties, dat vreemde niet-samenvallen, ons iets wezenlijks vertellen over wie we zijn en waar we naar verlangen? Wat als we van de breuklijnen gebruikmaken door erin af te dalen, en daadwerkelijk durven te kijken naar wat er daar beneden gebeurt?

Zoiets moet Katie Roiphe voor ogen hebben gehad in de jaren dat ze, voor dag en dauw, voor ze de vertrouwde, trefzekere versie van zichzelf werd, werkte aan de notities die zouden uitmonden in *The Power Notebooks*. Het onderwerp waar ze haar hele leven over had geschreven, haar 'obsessie', zoals een criticus het eens noemde, met 'de machtsdynamiek van seks en liefde', was op een onverzoenlijke manier losgezongen van haar eigen ervaringen. De meningen die ze er in haar werk op nahield hadden, concludeerde ze, geen enkele invloed op haar geleefde werkelijkheid.

'De manier waarop ik in het leven stond,' schrijft ze bij aanvang van het boek, 'werkte niet meer. Mijn theorieën en interpretaties waren verkeerd en niet meer toereikend.' Het zegt iets over haar karakter dat ze haar eigen theorieën zonder aarzeling afdoet als verkeerd – en zich erover verbaast dat ze ontoereikend bleken (zijn ze dat ooit wél? Kunnen we dat van ze verwachten?). En het zegt ook veel over haar karakter dat ze vervolgens juist trouw blijft aan haar ideeën, ze nuanceert maar tegelijk hartstochtelijk verdedigt.

Sinds Roiphe in 1993, vierentwintig jaar oud en nog maar nauwelijks student-af, haar eerste boek publiceerde, *The Morning After: Fear, Sex and Feminism*, over het fenomeen 'date rape' op Amerikaanse universiteitscampussen, kenmerkt haar schrijven zich door een weigering machtsverhoudingen – veelal die tussen mannen en vrouwen, maar ook die tussen vrouwen onderling – te begrijpen vanuit een absoluut verschil tussen daders en slachtoffers. In dat eerste boek beschuldigde ze de feministen van haar generatie en milieu ervan rigide en strenggelovig te zijn in hun definities van seksueel geweld. Als dynamieken die, voor Roiphe, inherent waren aan seksualiteit rigoureus werden bestempeld als gewelddadig, en als psychologische dwang synoniem was voor verkrachting, was dat niet alleen een inflatie van het begrip, maar ook een ontkenning van het vrouwelijk verlangen. Op zo'n manier naar seks kijken vond ze infantiliserend, het tegenovergestelde van emancipatoir.

Het leverde haar, naast lof van onder andere Camille Paglia, scherpe kritiek op. Voor veel van haar critici was ze, in de decennia die volgden, die ‘date rape apologist’: een witte, hoogopgeleide vrouw op hoge hakken, afkomstig uit de New Yorkse intellectuele elite (haar moeder is de feministische schrijfster Anne Roiphe), *well connected* en blind voor haar eigen privileges.

Het weerhield haar er niet van om naar het onderwerp van seks en macht te blijven terugkeren, posities in te nemen die vaak koppig tegen de heersende mores ingingen. Ze kwam op voor de seksualiteit in het werk van schrijvers als Updike, Bellow en Roth, door feministen over het algemeen verguisd vanwege hun seksisme, en zette de aanval in op generatiegenoten als Dave Eggers, Jonathan Franzen en Jonathan Safran Foer, die ze ervan beschuldigde frivole te zijn, ‘too cool for sex’. In 2018, op het hoogtepunt van de #MeToo-beweging, schreef ze voor *Harper’s* een essay waar ze kanttekeningen plaatste bij de cultuur rond de beweging, die in haar ogen totalitair was geworden en wreed in haar neiging allerlei soorten seksuele overschrijdingen op één hoop te gooien. Het was min of meer de kritiek die ze vijftieng jaar daarvoor had geuit op de campusfeministen, en opnieuw haalde ze zich de woede van de goegemeente op de hals, deze keer met het internet als extra accumulator.

Wie haar googelt, komt al gauw uit bij artikelen getiteld ‘Shut up, Katie Roiphe’, ‘The Selling of Katie Roiphe’ en ‘Katie Roiphe is a big immature baby’. In interviews behoort de reactie die ze oproept bij het publiek vaak tot de onderwerpen van gesprek (vraag één, tijdens een publiek debat in New York: ‘People love to hate Katie Roiphe. But why?’). Het is een onderwerp waar ze zelf geregeld over schrijft, een identiteit die haar wordt aangemeten, die ze zichzelf aanmeet – de vrouw die aversie oproept met wat ze zegt, hoe ze het zegt, wie ze is. Zowel publiekelijk als privé eigent Roiphe zich deze aversie toe, vormt die om tot iets wat ze kan gebruiken, brandstof om extra kilometers mee te maken.

‘Er is iets puriteins en verwarrends aan haar onvermogen de teugels te laten vieren, haar rigide weigering om een duimbreed toe te geven in haar mening,’ zei Elizabeth Hardwick eens over haar goede vriendin Mary McCarthy. In *The Power Notebooks* verbaast Roiphe zich over de vileine typering. ‘Het probleem,’ schrijft ze, ‘lijkt te veel macht te zijn, het zelfvertrouwen is te opvallend, te snoeverig, te flamboyant. Ze waagt het te denken dat haar eigen “intellectuele formuleringen” belangrijk zijn.’ Meer dan over McCarthy zegt de opmerking volgens Roiphe iets over de wereld die moeite heeft met vrouwen die weigeren inschikkelijk te zijn.

Dat ze zich hier identificeert met McCarthy ligt voor de hand. Haar verdediging van McCarthy klinkt als zelfverdediging, en in zekere zin ook als zelfmisleiding. Want ben je meteen ‘inschikkelijk’ als je van mening verandert, de teugels laat vieren? Is buigzaamheid een zwakte, en zelfs een vrouwelijke zwakte? Opmerkelijk genoeg is het precies die buigzaamheid waarmee Roiphe in deze aantekeningen experimenteert; het was tenslotte haar eigen onbuigzaamheid die ontoereikend en ‘verkeerd’ was geworden.

Dit boek vormt de weerslag van een zoektocht naar ambiguïteit, vertwijfeling en conflict. Tegelijkertijd is die zoektocht het conflict. Hoe ruimte voor dubbelzinnigheid te scheppen, voor kwetsbaarheid, voor zwakte, als je van oudsher niet erg in die dingen gelooft? Hoe waarde toe te kennen aan eigenschappen en gewoontes die je eigenlijk per definitie als inferieur en zwak beschouwt?

Elizabeth Hardwicks conclusie over haar vriendin Mary McCarthy luidde dat die laatste weliswaar verlangde naar aandacht, maar dat het haar koud liet of ze geliefd was of niet. Roiphe noteert dat een dergelijke onverschilligheid het hoogst haalbare is, en dat dit is wat ze nastreeft. Misschien meent ze dit. Aan de andere kant schreef ze dit boek om het tegendeel te bewijzen.

Hoewel ze zelf opmerkt dat het project van *The Power Notebooks* in niets lijkt op wat ze voorheen schreef, herkennen we onderwerpen,

geliefde schrijvers, soms zelfs specifieke situaties uit haar eerdere essays, gebundeld in *In Praise of Messy Lives* (2012). Ook toen al was ze gepreoccupeerd door de gespletenheid van haar leven en haar schrijverschap. 'In life,' schreef ze in de introductie bij die bundel, 'I will go very far out of my way to avoid any possible conflict or argument, so it is a little surprising that in my essays I often seem to pick fights, and to offend or otherwise enrage people.'

Roiphe formuleert de rode draad van *The Power Notebooks* als volgt: 'Vrouwen die in het openbaar sterk zijn, maar binnenshuis zwak.' En inderdaad cirkelen de aantekeningen – in korte, soms essayistische, soms meer schetsmatige, hoofdstukken – rond kwesties waarin publiek imago en privéleven van elkaar verschillen. Roiphe neemt haar eigen gedrag onder de loep, en dat van grote voorbeelden als Simone de Beauvoir, Mary McCarthy, Edith Wharton en Sylvia Plath. De Beauvoir die, als bekend, alles uit haar handen liet vallen voor Sartre; McCarthy die haar zelfverdiende geld liet beheren door haar tweede echtgenoot Edmund Wilson; Wharton met haar eindeloze inschikkelijkheid jegens een minnaar die haar op geen enkel moment echt wil; Plath die haar psychiater wanhopig om adviezen vraagt om Ted Hughes bij zich te houden wanneer hij allang gevlogen is. Waarom vernederen deze anderszins zo krachtige vrouwen zichzelf op deze manier, waarom druist hun gedrag zozeer in tegen alles waar ze op papier in geloven?

Een cruciale scène uit Roiphes eigen privéleven is die waarin ze met haar toenmalige echtgenoot en baby in de auto stapt na een avond te hebben doorgebracht bij vrienden. De baby is moe, begint te krijsen, de echtgenoot zet de auto langs de kant van de weg en beveelt zijn vrouw met hun kind uit te stappen. Zonder kinderwagen, zonder geld, zonder erbij stil te staan dat ze ook had kunnen weigeren, loopt ze de resterende route met de baby op haar arm naar huis. Als ze thuiskomt is haar echtgenoot gekalmeerd, er lijkt niets aan de hand en er wordt niet meer over het voorval gesproken.

Ze beschrijft de gebeurtenis, komt er later op terug, interpreteert, laat een vriendin er commentaar op leveren. Ze zegt niet: *ik was mezelf niet, ik weet niet wat me overkwam*. Ze daalt af in de kloof, ziet zichzelf als ‘een rauw, smeltend schilderij van Lucian Freud’, herkent zichzelf nauwelijks, doet geen ijdele poging die onherkenbare versie te verzoenen met de meer kenbare aspecten – wat niet hetzelfde is als beweren dat al die aspecten niets met elkaar te maken hebben.

Op de vraag van haar biograaf hoe ze haar dienstbare houding jegens Sartre kon verenigen met haar feminisme, antwoordde Simone de Beauvoir dat ze het spijtig vond de feministen te moeten teleurstellen, maar dat het echte leven een zootje was. Het is een makkelijk antwoord op een niet bijster intelligent geformuleerde vraag. Het leven mag een zootje zijn, het interessante daaraan is wel dat het voor iedereen een zeer specifiek soort zootje is.

Voor Roiphe heeft het alles te maken met een (in haar eigen woorden) ‘ongepaste hang naar macht’ en het tegengestelde verlangen die te verliezen of te verbergen.

Naar macht kun je streven, en hoewel het woord ook een connotatie heeft van exces, is een dergelijk streven aanbevelenswaardig. Van machteloosheid dienen we ons los te maken; wie machteloos is heeft geen keuzevrijheid, geen controle, die legt haar lot in andermans handen. Omdat we geloven dat we met de juiste middelen – opvoeding, privileges, onderwijs, werk, economische onafhankelijkheid – genoeg in handen hebben om te ontsnappen aan onze machteloosheid, zien we de dynamiek als een ontwikkeling: van machteloosheid naar macht, totdat de machteloosheid is uitgebannen en we in controle zijn.

Tegelijk weet iedereen die leeft dat er in een mensenleven noodzakelijkerwijs episodes van machteloosheid plaatsvinden, of die nu volledig buiten je eigen macht liggen, of omdat je je van binnenuit hebt gemanoeuvreed in een positie van machtsverlies. Misschien helpt het dus om de twee posities niet als uitersten te zien, en ook

niet simpelweg als een ontwikkeling van machteloosheid (negatief) naar macht (positief).

In zijn essay 'Negative Capabilities', schrijft psychoanalyticus Adam Phillips uitvoerig over hulpeloosheid – niet identiek aan machteloosheid, maar overeenkomstig, alleen al omdat beide toestanden zijn die we niet beschouwen als nastrevenswaardig (die, in zekere zin, onmogelijk nastrevenswaardig *kunnen* zijn).

Phillips maakt zich hard voor een manier van kijken, en leven, waarbij hulpeloosheid niet iets is om te ontgroeien: we kunnen competenter worden, niet minder hulpeloos. Hulpeloosheid heeft altijd een plaats in ons leven, omdat het de basisvoorwaarde is voor verbinding en uitwisseling: je moet hulpeloos zijn om geholpen te kunnen worden, om begrepen te worden, om een moreel subject te worden. Alleen al daarom moeten we in ogenschouw nemen dat, tegelijk met ons verlangen de hulpeloosheid te ontstijgen, het verlangen bestaat er dieper in te verdwijnen. Op dezelfde manier zijn onze gevoelens van macht en autonomie functies van onze hulpeloosheid, zelfgenezingen van onze hulpeloosheid.

Roiphe's boek is te lezen als een complexe en fascinerende weergave van deze constante dynamiek, waarbij onthullen en verhullen vaak in elkaar overlopen. 'We are helplessly desiring creatures,' schrijft Adam Phillips. Als dat inderdaad zo is, laat Roiphe ons voelen wat zoiets mogelijk behelst.

Het algemene beeld is dat een vrouw met macht een barrière heeft doorbroken of zich iets heeft toegeëigend waar ze niet helemaal recht op heeft.

— MARY BEARD

Ik las Doris Lessing in de literatuurcolleges en daar werd ik niet vrolijk van. Ik haatte het gewoon om werk van of over vrouwen te lezen, want het was altijd hetzelfde liedje. Ze verloren zichzelf, ze verloochenden zichzelf, en zelfs wanneer het vrouwelijke personage een kunstenaar probeerde te zijn, eindigde ze zwanger, wanhopig, wachtend op een of andere man..

— EILEEN MYLES

Simone de Beauvoir, circa 1950

Voor Tim

NOOT VAN DE AUTEUR

Waar ik het woord ‘macht’ gebruik in dit boek, doel ik niet op geopolitieke macht, sociaaleconomische macht, politieke macht of macht in de brede foucaultiaanse zin. Dit boek gaat niet over de niet geringe ongelijkheid en het geweld in de wereld waarop wij wonen. Het gaat over de kleine dingen: de dynamiek tussen mensen (vrienden, onbekenden, geliefden) in een kamer. Deze dynamiek is een reflectie van grote machtsstructuren, voor de goede orde, maar daar gaat het hier niet over.

Ook heb ik sommige namen of herkenbare details van de mensen in dit boek veranderd of aangepast.

Ik begon ruim twee jaar geleden met deze notities. Het was een woelige tijd. De notities lijken in niets op wat ik tot dusver heb geschreven.

De manier waarop ik in het leven stond, werkte niet meer. Mijn theorieën en interpretaties waren verkeerd of niet meer toereikend. In andere woorden: ik verkeerde in een van die zeldzame, onregelende perioden van openheid, waartoe we soms gedwongen worden.

In mijn publicaties nam ik standpunten in. Ik hanteerde argumenten. Maar heel vroeg in de ochtend, voordat de rest van het huis wakker werd, maakte ik deze aantekeningen. Hierin gaf ik nergens een mening over. Hierin draaide ik eromheen, en sprak ik mezelf tegen. Hierin hield ik een heimelijke score bij van onzekerheden, twijfels, veranderingen.

Ik had in mijn volwassen leven steeds over vrouwen en macht geschreven, misschien al daarvóór. In een niet zo vriendelijke recensie over een van mijn boeken stond dat het 'doordesemd was van haar obsessie: de machtsdynamiek van seks en liefde'. Zolang ik leef poneer ik mijn mening over die dynamiek, mijn standpunt in dezen was vrij consistent, maar mijn eigen ervaring met macht werd vreemd genoeg niet door deze meningen geraakt. Ik was nooit zo dicht bij die ervaring geweest.

Wat in die notities telkens terugkeerde, waarvoor ik bij het ochtendgloren al uit de veren was, bleef verborgen onder bepaalde aspecten van

mijn werkende leven, of mijn liefdesleven, of mijn leven als moeder – aspecten die overigens niet meer of minder spraakmakend zijn dan bij anderen. Die aspecten leken te wijzen op meer ambivalentie, meer ambiguïteit, meer angst rondom die machtskwestie dan in mijn gepubliceerde werk werd erkend. Dus heb ik, in het donker, getracht om dat probleem voor mezelf uit te werken.

Op die vroege ochtenden bleef ik in gedachten teruggaan naar scènes uit mijn eigen leven en het leven van vrouwen die ik kende, ook als ik niet precies wist waarom. Ik noteerde gedachtesprongen, onverklaarde obsessies, passages uit boeken die ik aan het lezen was. Ik haalde mijn oude schrijfjes met aantekeningen uit mijn tienerjaren tevoorschijn, omdat die machtskwestie me toen al bezighield.

Ik herkende in mezelf een ongepaste hang naar macht, een wellicht onnatuurlijke fascinatie, een streven. Maar ik zag ook bij mezelf dat het me vaak niet lukte om een redelijke mate van macht te behouden. Ik zag bij mezelf dat ik die macht wilde opgeven, ervanaf wilde of wilde verbergen, op opvallende manieren.

Het viel me soms op dat we het idee van vrouwen met macht aangenaam vonden, maar de vrouwen met macht zelf niet. Ik wilde kijken op welke manieren we die minachting internaliseren. Op welke manieren we gevoelens van rivaliteit of afkeer verdringen, maar ze zijn lastig te bepalen of te documenteren.

Ik heb door de jaren heen boeken geschreven over de levens van schrijvers (hun liefde, hun dood), die jaren van onderzoek vergden. Terwijl ik aan deze boeken werkte, zat ik hele middagen brieven en dagboeken door te spitten, speurend naar iets wat me kon helpen. Die methode was te tijdrovend en te bewerkelijk voor wat ik nu nodig had.

In plaats daarvan hield ik me intensief bezig met schrijvers wier levens een soort patroon leken uit te dragen, zelfs als het mijn verwachtingen van vrouwen met macht onderuithaalde. Waarom moest Mary McCarthy haar man om een muntje vragen zodat ze kon bellen? Waarom werd Sylvia Plath naar eigen zeggen verliefd op de enige man die haar kon commanderen? Waarom schreef Edith Wharton op de toppen van haar succes aan haar ontrouwe geliefde: 'Ik wil niet winnen – ik wil alles aan jou verliezen!?' Ik verzamelde dit soort details in deze notebooks in de hoop dat ze me later van pas zouden komen.

Het onderwerp waar ik steeds op terug bleef komen is dit: vrouwen die in het openbaar sterk zijn, maar binnenshuis zwak. Kunnen bepaalde vrouwen zich aangetrokken voelen tot een vorm van zelfvernedering, een waar ze actief aan meewerken, die ze wellicht romantiseren, al wijst niets in ons uiterlijke leven erop? Zo ja, is er een manier om daaruit te komen? In deze notities vermenigvuldigden de vragen zich. Hoe kan iemand een man in elke discussie aftroeven en anderzijds verhit raken bij het idee om bij tijd en wijle overweldigd te worden? Hoe bouw je binnen die tegenstellingen een hele wereld op?

De notities eisten dingen van me die ik mezelf normaal gesproken niet zou hebben toegestaan: zwakheid toegeven, de regie afstaan, twijfels erkennen, geen idee te hebben waar ik heen ga.

Op deze bladzijden had ik vaak het gevoel dat ik stuurloos rond-dobberde, of dat het boven mijn pet ging. Normaal gesproken zorg ik voor een oplossing. Ik orden mijn gedachten. Ik neem standpunten in. Ik wil graag gelijk hebben. Maar met deze notebooks was het alsof ik overal stukjes van een puzzel neerlegde. Dat ik notities maakte voor later, voor als ik de patronen zou ontdekken, als er lijn in zou komen, als de boodschappen me duidelijk werden.

In deze notities zitten verwarring, zelfverachting, conflict – niet altijd fijn om je doorheen te moeten schrijven. Meer dan eens heb ik bedacht het bijltje erbij neer te gooien. Maar tegelijkertijd hunkerde ik naar een soort van dwaaltocht, een waar steeds minder ruimte voor was in mijn steeds rigidere manier van leven, de artikelen die ik schreef, het gezag in de klas, de routine van het moederschap. In mijn manier van kijken naar de wereld stond alles vast, en daar wilde ik vanaf.

Ik werkte aan iets wat ik niet begreep – behappen, experimenteren, mogelijk ontregelende gedachtesprongen volgen, uiteenlopende ingevingen nagaan, op één plek samenbrengen.

Hier mijn leven in een notendop tijdens het werken aan deze Notebooks. Ik trouwde met H. toen ik begin dertig was en een jaar later kregen we een dochtertje. Tegen de tijd dat ze tweeënhalf was, was ons huwelijk gestrand en ik weer single. Vervolgens kreeg ik een relatie met een veel jongere man, dat duurde anderhalf jaar, en in die tijd raakte ik per ongeluk zwanger. Hij ging bij me weg en verhuisde naar Londen, en toen was ik weer single, met een pasgeboren jongetje. Ik had nu twee kinderen van twee verschillende vaders die allebei uit beeld waren. Ik woonde vijf jaar alleen met mijn twee kinderen, toen kwam ik Tim tegen. Ondertussen had ik mijn eerste baan gekregen, ik doceerde al twaalf jaar, en waren er vier boeken en tientallen artikelen van mijn hand verschenen.

Geboorte

De vader van de baby was de nacht voor de geboorte blijven slapen. Het feit dat we uit elkaar waren leek minder belangrijk dan de nacht voor de bevalling een man in mijn bed te hebben. Voor de vorm, dat was belangrijk voor me.

Ik lag uren wakker, starend naar het tinnen sierplafond, terwijl D. sliep. Stoppelbaard van drie dagen, een hanger met de afbeelding van een heilige aan een ketting om zijn hals. Na maanden niet met elkaar te hebben gesproken, had zich een ambigue ruimte tussen ons geopend, een licht sarcastische, maar beleefde verstandhouding.

Het was bijna een parodie op zich hoe Engels hij was. Zelfs zijn echt boze of vlammeende e-mails werden nog afgesloten met zinnen als 'hopelijk is het daar niet te koud x' of 'hopelijk overleef je de slagregens x'. Er was werkelijk geen enkele situatie te extreem of te ingewikkeld of hij haalde het weer erbij. 'Ik haat je,' had hij ook kunnen schrijven, 'hopelijk trek je een warme jas aan als het sneeuwt x.'

Misschien was er ergens een sprankje van stille hoop dat D. en ik alsnog een gezinnetje konden vormen. Het was een dwaze fantasie van me, kierewiet, maar ik kan niet met stelligheid zeggen dat die hoop er niet was. Het voelde bijna als een biologische drang – omdat er

de facto een gezin in de maak was, en wie zijn wij om daartegenin te gaan? – maar het kan ook lafheid zijn geweest, of een sluitende stolp over mijn verbeeldingskracht.

Mijn instinct was camouflage, de conventionele paden bewandelen, opgaan in het geheel, beschutting zoeken. De impuls was om in het geheim een nieuw leven te ontwikkelen, om het binnenshuis uit te zoeken, te beschermen. Het hielp ook niet dat ik op dat moment tegen mijn gewoonte in topzwaar was. Het maakte me kwetsbaar en log, het gaf me het gevoel dat ik ontvankelijk was voor amorfe en acute aanvallen. De blauwe recyclezak met blikjes en melkpakken op de stoep zetten, leek al een hachelijke onderneming.

Het is moeilijk om de residuale schaamte uit te leggen die ik voelde. Alhoewel, het was niet echt schaamte, eerder een zielig alledaags gevoel van mislukking, waar ik boven had moeten staan. Ik kon het idee niet verdragen dat iemand op ons neerkeek, of medelijden met ons had, of zou denken dat de komst van de baby op deze wereld op een of andere manier vergald was, geen reden tot feest. Dat er ook maar iemand zou denken hoe sneu het was dat hij in een huishouden zonder vader moest opgroeien, wat au fond bijna iedereen dacht. Ik was hier heel scherp op, zelfs bij mensen met wie ik zeer hecht was: een extra warm tintje, vastberadenheid om het beste van een ietwat mindere situatie te maken.

Om een of andere reden kon ik mijn onafhankelijke of onbevreesde zelf, die me altijd opbeurde, niet tevoorschijn halen. Ik werd iemand met een doorsnee zwangerschap, iemand die de kinderkamer inrichtte, zo'n vrouw die naar Ikea gaat en een kersenrode lamp koopt. Ik kon het lef niet oproepen, de onverschilligheid naar wat anderen van je denken, wat ik meestal probeer. Het was alsof ik in mijn nieuwe, logge, minder beweeglijke staat niet over het idee kon heen-

stappen dat er een manier is waarop je geacht wordt een kind te krijgen, en dat dit niet de manier was.

Natuurlijk is op jezelf zijn een stuk leuker als je niet hoogzwanger bent. Zes maanden daarvoor, toen er nog niets te zien was, had ik een dubieuze date met een schrijver die onderzoek deed in een stripclub in Queens, met een wodka met tonic voor mijn neus. De kamer waar ik die nacht in sliep was generisch en hotelachtig, met een joekel van een spiegel naast het bed en een wit, absurd fijn donzen dekbed. Ik werd wakker bij de dageraad, paarse en gele schakeringen kleurden de hemel boven marineblauwe torens en daken, en ik was half verrukt, half ontsteld door de ongerijmdheid. Ik kikkerde vooral op van dingen als pardoes de aftocht blazen, van onverwachte belevenissen. Wat niet te verwachten is als je in verwachting bent.

Zo wilde ik me altijd voelen, zoals op die ijzig koude ochtend, toen ik op weg naar huis met een beker koffie verkeerd met de metro naar Houston Street ging: zo vervuld, met al die duidelijke tekens van het voortdurende bestaan van mezelf, van onstuimigheid, van verrassingen. Maar hoe lang zou ik dat nog vol kunnen houden? In mijn achterhoofd werd ik bang dat ik belangrijke dingen voor de baby inleverde, mijn eigen lichaam inleverde, het vooruitzicht op een man bij mij thuis, zoals ik dat mezelf voorhield, omdat ik me niet langer zoiets extreems en uitzinnigs als een huwelijk kon indenken.

Op een koude winteravond zat ik in de Carlyle met een oudere vrouw die ik zeer bewonder. We hadden tomatensoep met een glaasje erbij. Ze had haar zoon alleen opgevoed, hij studeerde inmiddels. Over daten zei ze tussen neus en lippen door: 'Na de bevalling duurt het wel een jaartje voor je hoofd er weer naar staat.' Ik schrok me wild. Zei ze echt een heel *jaar*?

Een van mijn zussen bood me aan bij de bevalling aanwezig te zijn, maar op het laatste moment besloot ik dat het beter was als de vader erbij was. Ik zei tegen mezelf dat het dan tot hem door zou dringen dat er een baby ter wereld was gekomen, en niet een abstract, romantisch concept waarmee hij aan de borreltafel koketteerde als hij indruk wilde maken op vrouwen: 'Ik ben v^áder.' Althans, dat hield ik mezelf voor. In feite was ik het moment aan het uitstellen waarop ik er echt alleen voor stond.

D. woonde ver weg in *upstate* New York, in een tochtig, donker huis met veel hout. Het was monnikachtig en tuttig tegelijk, als er al zoiets bestaat. Over de witte bank lag een grand foulard met Indiaas blokpatroon, er zat functioneel isolatieplastic over de ramen, de matras lag op de grond onder een puntdak. Een interieur à la Hemingway als Hemingway vrouwenstudies had gevolgd. Eén wand in zijn huiskamer hing vol met volgeschreven indexkaartjes, vastgeprikt met punaises. Hij smeerde zijn boeken graag over de hele muur uit, iets wat ik een echt mannending vond: je hele gedachtenproces zo te willen etaleren, het aan de hele kamer opleggen. Het was altijd erg koud bij hem. Hij had een percolator uit Italië en ik stond altijd vroeg op om een kopje van die bittere, sterke koffie te zetten.

We hadden allerlei dingen gemeen die ik niet gemeen had met mijn man. We praatten over de boeken waar ik tijdens mijn huwelijk nooit over praatte. Op een avond zaten we drie uur te bomen over *Dream Songs* van John Berryman en de dichters die Ezra Pound hadden bezocht toen hij in de kliniek, St. Elizabeth's, verbleef.

D. is zo mager dat er bijna niet aan valt te ontkomen dat hij een statement wil maken. Ik vond het best eng om het bed te moeten delen met iemand die bijna ieler is dan ik. Alsof je met een klein vogeltje tussen de lakens ligt.

Ik ben een paar keer naar hem toe gereden in een witte, doorsnee huurauto. De wagen leek afkomstig van een getuigenbeschermingsprogramma; het was namelijk net alsof we een nieuwe identiteit aannamen, alsof we boosaardige, wetteloze vijanden hadden. We waren op de vlucht. Op een dag kon ik de witte auto bijna niet terugvinden op de parkeerplaats van Target. We liepen langs rijen en rijen auto's, op zoek naar die ene die niet van ons was.

Om zes uur 's morgens namen we een taxi naar het ziekenhuis. In de operatiekamer kreeg D. een blauw schort om, waarin iedereen er als een deugdzaam mens uitziet. De baby hilde al voor ze hem er helemaal uit hadden, wat de artsen als een gunstig voorteken zagen. Toen ze hem in mijn armen legden, was hij tot bedaren gekomen.

Onderwijl had D., met zijn ziekenhuismutsje op, zijn hand op mijn hoofd gehouden; we deden alsof, we speelden het. Het idee om al die verpleegsters en artsen te moeten uitleggen dat we geen stel waren en dat hij op het punt stond naar Londen te verhuizen – dat het lijkt alsof hij erbij is terwijl hij er in feite niet bij is – was te vermoeiend voor mijn postnatale staat. Waarschijnlijk voor elke staat.

Hij was evenwel erg beleefd en behulpzaam in dit kraamdecor. Hij haalde gingerale voor me en ging bij de baby kijken, die in een soort patatwarmhouder lag. Hij had een knalgeel gebloemd overhemd aan. Voor de rest had hij zich van elke persoonlijkheid ontdaan en als ik alerter of scherper was geweest, had ik hem getypeerd als gevaarlijk monter en leeghoofdige. Stiekem dacht ik: als een valet.

Eerst geloofde Violet, mijn zesjarige dochter, niet dat D. de vader was. Ze ontmoette hem toen ze drie was en had in haar prinsessen-

jurkje de drie trappen naar zijn etage beklommen. ‘Maar hij is niet iemand voor kindjes!’ waren haar woorden. Later zei ze: ‘Je hebt geen bewijs dat hij de vader is.’

In het ziekenhuis bleek onze schijnvertoning, die voor hetzelfde geld deprimerend had kunnen zijn, toch de moeite waard. Ons bedrog werd in de ziekenhuisroutine gezwachteld en verpakt. Het feit dat hij niet oprecht behulpzaam of niet oprecht was, deed niet ter zake in de context van de kraamafdeling, waar de pasgeboren prominentjes op doorzichtige plastic karretjes werden rondgereden. Op het naamplaatje van de mijne stond: *BABY BOY ROIPHE*.

Ik had een nachtpon met pofmouwen. Er zaten donkere kringen onder mijn ogen en mijn haar was als stro. De paracetamol vulde mijn hoofd met een wolkendek.

Mijn vader nam een boeket roosjes voor mijn moeder mee toen ze van mij was bevallen, en ik was me bewust van het niet hebben van die rozen, niet het gekraak van het cellofaan te voelen, ze niet in een plastic waterkan van het ziekenhuis op mijn nachtkastje te kunnen zetten. Dit was niet de roosjesmanier om een baby te krijgen.

Ik vulde de geboortekte in met mijn naam als enige ouder. Het gaf me het gevoel dat ik een tentamen slecht gemaakt had, terwijl ik er hard voor had geblokt. Ik meende op te merken dat de verpleegkundige die me hielp medelijden met ons had. Er waren echtgenoten die de deur openhielden voor eega's in badjas, smoothies brachten, glimmende ballonnen met roze beertjes versierd in hun hand hielden, bedrijvig rondbanjerden in de gemeenschappelijke ruimte waar wij de papierwinkel afwerkten. ‘Laat dat stippelijntje maar leeg,’ zei de verpleegkundige bemoedigend. Het was alsof ze de indruk wilde wekken dat er niets aan de hand was, terwijl ze voelde

dat er iets niet helemaal deugde. ‘Pas goed op jezelf, lieverd,’ zei ze toen ik haar de pen teruggaf. Zei ze dat tegen iedereen of alleen tegen de mensen met één naam op de geboorteakte?

Toen D.’s mentor, een Shakespeare-professor, hoorde dat ik in verwachting was, zei hij: ‘Ik denk dat het wel goed komt, tenzij er iets met Katie gebeurt.’

Bij het verlaten van het ziekenhuis waarschuwde de verpleegkundige dat ik niet bij machte was om de baby zelf naar boven te brengen, maar toen ik thuiskwam, heb ik de baby toch zelf de trap op getild. Hieruit bleek dat het lijstje met regels van het ziekenhuis voor wie een keizersnede had gehad niet opging voor vrouwen die geen echtgenoot of partner hadden. En ook dat er niets gebeurt als je hun regels niet opvolgt.

Toen de baby acht dagen oud was, nam ik hem mee naar mijn Engelse burens die ter ere van Onafhankelijkheidsdag een barbecue hadden georganiseerd. Er waren hotdogs en hamburgers en aardappelsalade met veel mosterd, en roze bloeiende camelia en blonde kindjes en koelbokalen met bier in smeltende ijsklontjes. Er waren Europese stellen, mannen met blauwe ogen en accenten, blonde vrouwen met pittige kapsels en muiltjes met houten zolen. Iemand liet een fles in stukken vallen. Naderhand, toen ik terug was in mijn slaapkamer, en de baby lag te slapen in een rieten mandje tussen lakentjes met ernstig kijkende, trompetterende beestjes, was het alsof ik door een plotselinge golf werd opgetild: ik ben alleen.

Een jaar of drie later zat ik in de bus en vroeg aan de baby, die inmiddels een jongetje was: ‘Vind je het eng om naar het planetarium te gaan?’ De laatste keer dat we er waren was hij zich lam geschrokken van de oerknal, die, toegegeven, net zo luid moet hebben

geklonken als de echte. Hij dacht even na. ‘In mijn hoofd zal ik niet bang zijn, maar in mijn hart wel.’